

**KEHADIRAN
11 DISEMBER 2025**

Ahli-ahli Yang Hadir:

1. Tuan Speaker, Datuk Seri Panglima Haji Kadzim Haji M. Yahya, S.P.D.K., P.G.D.K., J.P.
2. Timbalan Speaker, Datuk Richard Yong We Kong, P.G.D.K.
3. Timbalan Speaker, Datuk Haji Al Hambra bin Tun Haji Juhar, P.G.D.K.
4. Ketua Menteri, Datuk Seri Panglima Haji Hajiji bin Haji Noor, S.P.D.K., P.G.D.K., K.M.N., [N.12 Sulaman]
5. Timbalan Ketua Menteri I/Menteri Kerja Raya dan Utiliti, Datuk Seri Panglima Dr. Joachim Gunsalam, S.P.D.K., P.G.D.K., A.S.D.K., J.P., [N.36 Kundasang]
6. Timbalan Ketua Menteri II/Menteri Kewangan, Datuk Seri Panglima Haji Masidi bin Manjun, S.P.D.K., P.G.D.K., K.M.N., A.D.K., A.M.N., J.P., [N.37 Karanaan]
7. Timbalan Ketua Menteri III/Menteri Perindustrian, Keusahawanan dan Pengangkutan, Datuk Ewon Benedick, P.G.D.K., A.S.D.K., J.P., [N.11 Kadamaian]
8. Menteri Kerajaan Tempatan dan Perumahan, Datuk Dr. Haji Mohd. Arifin bin Datuk Haji Mohd. Arif, P.G.D.K., J.P., [N.31 Membakut]
9. Menteri Pendidikan, Sains, Teknologi dan Inovasi, Datuk James bin Ratib, P.G.D.K., A.S.D.K., A.D.K., [N.48 Sugut]
10. Menteri Pembangunan Luar Bandar, Datuk Rubin bin Balang, P.G.D.K., [N.43 Kemabong]
11. Menteri Pertanian, Perikanan dan Industri Makanan, Datuk Jamawi bin Ja'afar, [N.42 Melalap]
12. Menteri Pelancongan, Kebudayaan dan Alam Sekitar, Datuk Jafry bin Arifin, P.G.D.K., J.P., [N.59 Sukau]
13. Menteri Pembangunan Belia, Kemajuan Sukan dan Ekonomi Kreatif, Datuk Haji Nizam bin Datuk Seri Panglima Haji Abu Bakar Titingan, P.G.D.K., [N.68 Apas]
14. Menteri Wanita, Kesihatan dan Kesejahteraan Rakyat, Datuk Julita Mojungki, P.G.D.K., [N.5 Matunggong]
15. Pembantu Menteri kepada Ketua Menteri, Datuk Joniston bin Lumai @Bangkuai, P.G.D.K., A.S.D.K., J.P., [N.15 Kiulu]

16. Pembantu Menteri kepada Ketua Menteri, Datuk Isnin bin Haji Aliasnih @Liasnih, P.G.D.K., A.S.D.K., B.S.K., [N.32 Klias]
17. Pembantu Menteri kepada Ketua Menteri, Datuk Caesar Mandela Malakun [ADUN Dilantik]
18. Pembantu Menteri Kerja Raya dan Utiliti, Datuk Limus bin Jury, P.G.D.K., A.S.D.K., B.S.K., [N.33 Kuala Penyu]
19. Pembantu Menteri Kewangan, Datuk Mohd. Ishak bin Ayub, [N.40 Bingkor]
20. Pembantu Menteri Perindustrian, Keusahawanan dan Pengangkutan, Datuk Jonnybone J. Kurum, P.G.D.K., [N.47 Telupid]
21. Pembantu Menteri Kerajaan Tempatan dan Perumahan, Datuk Fairuz bin Renddan, P.G.D.K., [N.8 Pintasan]
22. Pembantu Menteri Pendidikan, Sains, Teknologi dan Inovasi, Tuan Jordan Jude Ellron, [N.44 Tulid]
23. Pembantu Menteri Pembangunan Luar Bandar, Datuk Samad bin Jambri @Jamri, P.G.D.K., A.S.D.K., A.D.K., [N.49 Labuk]
24. Pembantu Menteri Pertanian, Perikanan dan Industri Makanan, Datuk Hendrus Anding, P.G.D.K., A.S.D.K., J.P., [N.7 Tandek]
25. Pembantu Menteri Kerja Raya dan Utiliti, Dato' Sri Dr. Ruddy bin Awah, J.P., [N.3 Pitas]
26. Pembantu Menteri Kewangan, Datuk Chong Chen Bin, P.G.D.K., A.S.D.K., [N.4 Tanjong Kapor]
27. Pembantu Menteri Kerajaan Tempatan dan Perumahan, Datuk Dr. Maijol Mahap, [N.6 Bandau]
28. Pembantu Menteri Pembangunan Luar Bandar, Datuk Juil bin Nuatim, [N.27 Limbahau]
29. Pembantu Menteri Pelancongan, Kebudayaan dan Alam Sekitar, Dr. Andi Md. Shamsureezal bin Mohd. Sainal, [N.71 Tanjung Batu]
30. Pembantu Menteri Wanita, kesihatan dan Kesejahteraan Rakyat, Datuk Rina binti Haji Jainal, P.G.D.K., [N.70 Kukusan]
31. Pembantu Menteri Pertanian, Perikanan dan Industri Makanan, Datuk Haji Ruslan bin Muharam, P.G.D.K., A.S.D.K., [N.34 Lumadan]
32. Datuk Mohammad bin Mohamarin, P.G.D.K., A.S.D.K., [N.1 Banggi]

33. Datuk Harun bin Durabi, P.G.D.K., A.S.D.K., A.D.K., [N.2 Bengkoka]
34. Tuan Mohd. Arsad bin Bistari, [N.9 Tempasuk]
35. Puan Isnaraissah Munirah Majlilis @Fakharudy, [N.10 Usukan]
36. Datuk Jasnih bin Daya, P.G.D.K., [N.13 Pantai Dalit]
37. Datuk Seri Panglima Madius bin Tangau, [N.14 Tamparuli]
38. Datuk Dr. Aliakbar bin Gulasan, P.G.D.K., [N.16 Karambunai]
39. Tuan Azhar bin Datuk Haji Matussin, A.S.D.K., [N.17 Darau]
40. Puan Edna Jessica Majimbun, [N.18 Inanam]
41. Tuan Tham Yun Fook, [N.19 Likas]
42. Tuan Loi Kok Liang, [N.20 Api-Api]
43. Tuan Samuel Wong Tshun Chuen, [N.21 Luyang]
44. Datuk Wong Hong Jun, P.G.D.K., [N.22 Tanjong Aru]
45. Datuk Awang Ahmad Sah bin Datuk Haji Sahari, [N.23 Petagas]
46. Tuan Shah Alfie Yahya Ahmad Shah, [N.24 Tanjong Keramat]
47. Tuan Chin Tek Ming, [N.25 Kapayan]
48. Datuk Donald Peter Mojuntin, [N.26 Moyog]
49. Datuk Seri Panglima Haji Gulamhaidar @Yusof bin Khan Bahadar, P.G.D.K., D.M.S.M., A.S.D.K., J.P., [N.28 Kawang]
50. Datuk Pengiran Saifuddin Pengiran Tahir, [N.29 Pantai Manis]
51. Tuan Dr. Daud bin Yusof, A.S.D.K., A.D.K., [N.30 Bongawan]
52. Tuan Yusri bin Pungut, [N.35 Sindumin]
53. Datuk Haji Rusdin @Musidi bin Riman, [N.38 Paginatan]
54. Datuk Seri Panglima Dr. Jeffrey G. Kitingan, S.P.D.K., P.G.D.K., [N.39 Tambunan]
55. Datuk Nik Mohd. Nadzri bin Nik Zawawi, [N.41 Liawan]
56. Dato' Sri Arthur Joseph Kurup, [N.45 Sook]

57. Datuk Abdul Ghani bin Mohamed Yassin, P.G.D.K., [N.46 Nabawan]
58. Tuan Arunarnsin bin Taib, A.S.D.K., [N.50 Gum–Gum]
59. Tuan Haji Hazem Mubarak Musa, [N.51 Sungai Manila]
60. Puan Nurulalsah binti Hassan Alban, [N.52 Sungai Sibuga]
61. Tuan Alias bin Sani, [N.53 Sekong]
62. Tuan Wong Tshun Khee, [N.54 Karamunting]
63. Tuan Calvin Chong Ket Kiun, [N.55 Elopura]
64. Tuan Thien Ching Qiang, [N.56 Tanjong Papat]
65. Datuk Masiung Banah, P.G.D.K., A.S.D.K., [N.57 Kuamut]
66. Tuan Assaffal bin P. Alian, A.S.D.K., [N.60 Tungku]
67. Tuan Muhammad bin Abdul Karim, [N.61 Segama]
68. Dato' Dr. Haji Mohammad Yusof bin Apdal, [N.62 Silam]
69. Dato' Sri Dr. Anil Jeet Singh, [N.63 Kunak]
70. Datuk Dr. Haji Jaujan bin Haji Sambakong, P.G.D.K., D.I.M.P., A.S.D.K., A.D.K., [N.64 Sulabayan]
71. Datuk Seri Panglima Haji Mohd. Shafie bin Haji Apdal, S.P.D.K., P.N.B.S., S.P.M.P., D.M.S.M., D.S.A.P., P.G.D.K., J.P., [N.65 Senallang]
72. Tuan Haji Jamil bin Datuk Haji Hamzah, [N.66 Bugaya]
73. Tuan Syed Ahmad bin Syed Abas, [N.67 Balung]
74. Tuan Justin Wong Yung Bin, [N.69 Sri Tanjong]
75. Tuan Sarifuddin bin Hata, A.S.D.K., [N.72 Merotai]
76. Tuan Manahing Tinggilani @Tanggilani, [N.73 Sebatik]
77. Datuk Mohamed Razali Mohamed Razi, [ADUN Dilantik]
78. Datuk Abdul Kassim Razali [ADUN Dilantik]
79. Datuk Ir. Chin Shu Ying [ADUN Dilantik]
80. Datuk Roger Chin Ken Fong [ADUN Dilantik]

81. Puan Grace Lee Li Mei [ADUN Dilantik]

Turut Hadir:

1. Puan Rafidah binti Maqbool Rahman, Setiausaha Dewan
2. Encik Mohd. Nor Hafeez bin Abdul Rahman, Timbalan Setiausaha
3. Encik Mohd. Sabri bin Metan, Bentara Mesyuarat
4. Encik Juhaidey Porimin, Penolong Bentara Mesyuarat
5. Encik Mohd. Mahahir Mansur, Penolong Bentara Mesyuarat

**DEWAN UNDANGAN NEGERI SABAH
SIDANG REDAKSI PENYATA RASMI**

KETUA PENYELIA HANSARD
Puan Rafidah binti Maqbool Rahman

KETUA EDITOR
Puan Beatrice Natasha Mujip

Tuan Speaker: Kita doa kemudian. Selepas selesai.

Bismillahirrahmanirahim. Assalamualaikum warahmatullahitallah Wabarakatuh dan salam sejahtera. Terlebih dahulu Dewan yang mulia ini, merakamkan ucapan takziah kepada seluruh ahli keluarga almarhum Datuk Seri Panglima Moktar bin Radin, mantan Timbalan Ketua Menteri merangkap Menteri Kerja Raya Sabah dan ADUN Lamag yang telah kembali ke rahmatullah pada Jumaat, 5 Disember 2025 bersamaan 14 Jamadilakhir 1447H yang lalu. Almarhum Datuk Seri Panglima Moktar bin Radin adalah seorang pemimpin yang berjiwa besar dan telah sekian lama berkhidmat untuk rakyat Sabah. Sesungguhnya jasa dan pengorbanan almarhum amat besar kepada negeri ini. Pemergian almarhum merupakan kehilangan besar kepada kepimpinan politik di negeri Sabah dan Malaysia. Ketiadaan almarhum di dalam Dewan yang mulia ini sudah pasti akan dirasakan. Saya berdoa semoga seluruh ahli keluarga almarhum terus tabah dalam menghadapi ketentuan illahi ini. Marilah kita bersama-sama membacakan surah Al-Fatihah kepada almarhum semoga Allah mencucuri rahmat ke atas roh beliau serta ditempatkan di kalangan orang yang soleh dan beriman. Pada yang bukan beragama Islam silalah bertafakur sejenak. (Semua senyap, bertafakur dan membacakan Al-Fatihah).

UPACARA MENGANGKAT SUMPAAH

AHLI-AHLI DEWAN UNDANGAN NEGERI SABAH

Setiausaha Dewan: Upacara Mengangkat Sumpah Ahli-Ahli yang dipilih.

Tuan Speaker:

Belalang bukan sembarang belalang,
Belalang bersarang di sawah padi;
Sidang bukan sembarang sidang,
Sidang Angkat Sumpah sebagai YB.

Selaku Speaker saya ingin mengalu-alukan kehadiran semua Ahli-ahli Yang Dipilih ke Mesyuarat Pertama Penggal Pertama Dewan Undangan Negeri Sabah yang

Ketujuh Belas hari ini. Aturan Urusan Mesyuarat yang ditetapkan pada hari ini adalah Upacara Mengangkat Sumpah Ahli-ahli Yang Dipilih yang akan dimulakan sebentar lagi. Sebelum itu, saya ingin memberi sedikit panduan berkaitan dengan Upacara Mengangkat Sumpah ini. Ahli yang pertama untuk mengangkat sumpah ialah Yang Amat Berhormat Ketua Menteri, diikuti oleh Timbalan-timbalan Ketua Menteri dan seterusnya oleh Menteri-menteri dan Ketua Pembangkang secara perseorangan. Setelah itu, akan diikuti dengan giliran Pembantu-pembantu Menteri serta Ahli-ahli Yang Dipilih yang lain yang akan dijemput secara berkumpulan iaitu sama ada bertiga atau berempat mengikut nama-nama yang saya akan panggil. *Usher* akan menunjukkan laluan pada Ahli-ahli Yang Dipilih untuk berjalan menuju ke depan meja Bentara. Ahli-ahli Yang Dipilih kemudian akan dijemput oleh *usher* untuk mara ke hadapan bagi mengangkat sumpah di rostrum seorang demi seorang. Ahli Yang Dipilih hendaklah mengangkat sumpah dengan mengangkat tangan kanan menurut cara yang lazimnya. Sebaik sahaja selesai mengangkat sumpah, Ahli-ahli Yang Dipilih akan terus berjalan ke meja hadapan yang disediakan bagi menandatangani Surat Sumpah masing-masing, kemudian *usher* akan mengiringi Ahli Yang Berhormat balik semula ke tempat duduk Ahli Yang Berhormat. Sementara itu Ahli yang Dipilih yang menunggu seterusnya akan terus mara mengangkat sumpah mengikut susunan gilirannya.

Ahli-ahli Yang Dipilih berikut telah mengangkat sumpah dan menurunkan tandatangan mereka:

1. Datuk Seri Panglima Haji Hajiji bin Haji Noor, N.12 Sulaman
2. Datuk Seri Panglima Dr. Joachim Gunsalam, N.36 Kundasang
3. Datuk Seri Panglima Haji Masidi bin Manjun, N.37 Karanaan
4. Datuk Ewon Benedick, N.11 Kadamaian
5. Datuk Dr. Haji Mohd. Arifin bin Datuk Haji Mohd. Arif, N.31 Membakut
6. Datuk James bin Ratib, N.48 Sugut
7. Datuk Rubin bin Balang, N.43 Kemabong
8. Datuk Jamawi bin Ja'afar, N.42 melalap
9. Datuk Jafry bin Arifin, N.59 Sukau

10. Datuk Haji Nizam bin Datuk Seri Panglima Haji Abu Bakar Titingan, N.68 Apas
11. Datuk Julita Mojungki, N.5 Matunggong
12. Datuk Seri Panglima Haji Mohd. Shafie bin Haji Apdal, N.65 Senallang
13. Datuk Joniston bin Lumai @Bangkuai, N.15 Kiulu
14. Datuk Isnin bin Haji Aliasnih @Liasnih, N.32 Klias
15. Datuk Caesar Mandela Malakun, Ahli Dilantik
16. Datuk Limus bin Jury, N.33 Kuala Penyu
17. Datuk Mohd. Ishak bin Ayub, N.40 Bingkor
18. Datuk Jonnybone J. Kurum, N.47 Telupid
19. Datuk Fairuz bin Renddan, N.8 Pintasan
20. Tuan Jordan Jude Ellron, N.44 Tulid
21. Datuk Samad bin Jambri @Jamri, N.49 Labuk
22. Datuk Hendrus Anding, N.7 Tandek
23. Dato' Sri Dr. Ruddy bin Awah, N.3 Pitas
24. Datuk Chong Chen Bin, N.4 Tanjong Kapor
25. Datuk Dr. Maijol Mahap, N.6 Bandau
26. Datuk Juil bin Nuatim, N.27 Limbahau
27. Dr. Andi Md. Shamsureezal bin Mohd. Sainal, N.71 Tanjong Batu
28. Datuk Rina binti Haji Jainal, N.70 Kukusan
29. Datuk Haji Ruslan bin Muharam, N.34 Lumadan
30. Datuk Dr. Haji Jaujan bin Haji Sambakong, N.64 Sulabayan
31. Datuk Wong Hong Jun, N.22 Tanjong Aru
32. Tuan Dr. Daud bin Yusof, N.30 Bongawan
33. Tuan Azhar bin Datuk Haji Matussin, N.17 Darau
34. Tuan Arunarnsin bin Taib, N.50 Gum-Gum
35. Datuk Dr. Aliakbar bin Gulasan, N.16 Karambunai
36. Dato' Sri Arthur Joseph Kurup, N.45 Sook
37. Datuk Seri Panglima Dr. Jeffrey G. Kitingan, N.39 Tambunan
38. Datuk Donald Peter Mojuntin, N.26 Moyog
39. Datuk Seri Panglima Haji Gulamhaidar @Yusof bin Khan Bahadar,
N.28 Kawang
40. Datuk Masiung Banah, N.57 Kuamut

41. Datuk Mohammad bin Mohamarin, N.1 Banggi
42. Datuk Awang Ahmad Sah bin Datuk Haji Sahari, N.23 Petagas
43. Datuk Seri Panglima Madius bin Tangau, N.14 Tamparuli
44. Datuk Abdul Ghani bin Mohamed Yassin, N.46 Nabawan
45. Datuk Jasnih bin Daya, N.13 Pantai Dalit
46. Tuan Mohd. Arsad bin Bistari, N.9 Tempasuk
47. Datuk Harun bin Durabi, N.2 Bengkoka
48. Tuan Haji Jamil bin Datuk Haji Hamzah, N.66 Bugaya
49. Dato' Dr. Haji Mohammad Yusof bin Apdal, N.62 Silam
50. Tuan Alias bin Sani, N.53 Sekong
51. Tuan Calvin Chong Ket Kiun, N.55 Elopura
52. Tuan Sarifuddin bin Hata, N.72 Merotai
53. Tuan Assaffal bin P. Alian, N.60 Tungku
54. Tuan Justin Wong Yung Bin, N.69 Sri Tanjong
55. Puan Isnaraissah Munirah Majlilis @Fakharudy, N.10 Usukan
56. Puan Edna Jessica Majimbun, N.18 Inanam
57. Tuan Tham Yun Fook, N.19 Likas
58. Tuan Loi Kok Liang, N.20 Api-Api
59. Tuan Samuel Wong Tshun Chuen, N.21 Luyang
60. Tuan Chin Tek Ming, N.25 Kapayan
61. Tuan Shah Alfie Yahya Ahmad Shah, N.24 Tanjong Keramat
62. Datuk Pengiran Saifuddin Pengiran Tahir, N.29 Pantai Manis
63. Datuk Haji Rusdin @Musidi bin Riman, N.38 Paginatan
64. Datuk Nik Mohd. Nadzri bin Nik Zawawi, N.41 Liawan
65. Tuan Haji Hazem Mubarak Musa, N.51 Sungai Manila
66. Dato' Sri Dr. Anil Jeet Singh, N.63 Kunak
67. Tuan Syed Ahmad bin Syed Abas, N.67 Balung
68. Tuan Yusri bin Pungut, N.35 Sindumin
69. Puan Nurulalsah binti Hassan Alban, N.52 Sungai Sibuga
70. Tuan Wong Tshun Khee, N.54 Karamunting
71. Tuan Thien Ching Qiang, N.56 Tanjong Papat
72. Tuan Muhammad bin Abdul Karim, N.61 Segama
73. Tuan Manahing Tinggilani @Tanggilani, N.73 Sebatik

74. Datuk Ir. Chin Shu Ying, Ahli Dilantik
75. Datuk Abdul Kassim bin Jali @Razali, Ahli Dilantik
76. Datuk Mohamed Razali Mohamed Razi, Ahli Dilantik
77. Datuk Roger Chin Ken Fong, Ahli Dilantik
78. Puan Grace Lee Li Mei, Ahli Dilantik

Tuan Speaker:

Dari Tuaran pergi Semporna,
Beli barangan di Api-Api;
Selesai sudah Upacara Angkat Sumpah,
Rasmilah semua jadi Ahli Dewan Undangan Negeri.

Ahli-Ahli Yang Berhormat, ada usul yang akan dikemukakan oleh Timbalan Ketua Menteri I.

Timbalan Ketua Menteri I/Menteri Kerja Raya dan Utiliti [Datuk Seri Panglima Dr. Joachim Gunsalam]: Tuan Speaker, bahawa menurut Peraturan Tetap 96(A) dan dengan persetujuan Tuan Speaker, saya mengemukakan usul untuk memberhentikan kuatkuasa Peraturan Tetap 15(A) iaitu bagi membolehkan Ucapan Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri berkenaan dengan Dasar Kerajaan diadakan pada penggal akan datang.

Timbalan Ketua Menteri I/Menteri Kewangan [Datuk Seri Panglima Haji Masidi bin Manjun]: Tuan Speaker, saya menyokong.

Tuan Speaker: Ahli-ahli Yang Berhormat, masalah di hadapan majlis ialah bahawa usul seperti yang dicadangkan hendaklah dipersetujui.

Ahli-ahli yang bersetuju katakan 'BERSETUJU',
Yang tidak bersetuju katakan "TIDAK",
Lebih suara yang bersetuju, usul dipersetujukan.

PENANGGUHAN

Tuan Speaker: Syukur alhamdulillah Upacara Mengangkat Sumpah pada hari ini telah sempurna dilaksanakan. Dengan itu secara rasminya Ahli-ahli Yang Berhormat sekalian kini menjadi Anggota Dewan yang mulia ini. Saya yakin Ahli-Ahli Yang Berhormat akan menjalankan tugas dan tanggungjawab sebagai Ahli Dewan Undangan Negeri dengan penuh dedikasi berpandukan tatacara Peraturan Tetap dan Kedaulatan Undang-undang. Kini adalah masanya, untuk kita sama-sama berkhidmat pada rakyat selaras dengan mandat yang telah dizahirkan oleh rakyat melalui Pilihanraya Umum Ke-17 baharu-baharu ini. Ahli-ahli Yang Berhormat, Dewan ini ditangguhkan sehingga esok, pukul 3.00 petang, Jumaat 12 Disember 2025.

[GAVEL (TUKUL) – DIKETUK 3 KALI]

Bacaan Doa Selamat dipimpin oleh Mufti Kerajaan Negeri Sabah.

Ditangguhkan sebagaimana yang dipersetujui pada jam 12.23 tengah hari.

Ditetapkan: “Bahawa Dewan ini ditangguhkan sekarang hingga pukul 10:00 pagi, 12 Disember 2025”.

📄 SDN11122025/bnm